

Sammenstilling av resultat fra arbeidsverksted om inkludering av innbyggere med innvandrerbakgrunn

Distriktsenteret sin forskningsbaserte kunnskap om innvandrere i distriktene har ikke blitt oppdatert på mange år. For at kunnskapen vi har fortsatt skal være aktuell og relevant er det behov for oppdatering og videreutvikling. I forkant av en eventuell utlysning av et nytt FoU oppdrag ønsket vi dialog og innspill fra ulike aktører. Vi inviterte derfor til et arbeidsverksted om inkludering av innbyggere med innvandrerbakgrunn i Distrikts-Norge 02.11.23 (Bakgrunnsnotat i vedlegg 1).

I forkant av arbeidsverkstedet ble forskere fra fem ulike forskningsmiljøer invitert til å utarbeide et kort notat og forberede innlegg.

Disse var:

- Johan Fredrik Rye, NTNU
- Marianne Tønnessen, Oslo Met
- Ragna Lillevik og Anne Mette Ødegård, Fafo
- Marit Aure, UiT Norges Arktiske universitet
- Astrid Espegren, Norce

De øvrige deltakerne på arbeidsverkstedet var representanter fra Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD), Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AiD), IMDi, KS og fire fylkeskommuner (Nordland, Vestfold og Telemark, Troms og Finnmark og Vestland), Nordens Velfærdscenter og Nordregio møtte ikke pga. sykdom (program og deltakerliste i vedlegg 2).

I dette dokumentet sammenstiller vi notatene fra forskerne og diskusjonene/refleksjonene fra gruppearbeid i selve verkstedet.

Forskerne ble bedt om å ta utgangspunkt i følgende spørsmål:

- Presenter forskning du/dere har gjort. Du kan ta med relevant forskning fra din institusjon, i tillegg til det du har bidratt til selv. Hvordan er kunnskapen relevant i et distriktperspektiv?
- Reflekter over hva kunnskapen betyr for muligheten til å opprettholde bosetting, verdiskaping og samfunnsutvikling.
- Peke på problemstillinger og kunnskapsbehov knyttet til innvandrere som ressurs i distriktene.
- Reflekter rundt utfordringer/problemstillinger knyttet til unge med innvandrerbakgrunn og deres fremtidsutsikter (utdanning, bostedspreferanser, flyttemønster osv.).

Fra gruppearbeidene har vi oppsummert det deltakerne diskuterte rundt følgende spørsmål:

- Hva har jeg selv kunnskap om/erfaring med som er relevant?
- Hva har vi ikke kunnskap/erfaring om, som vi gjerne skulle visst?

Notater fra forskningsmiljøene

Fra integrering til mangfoldstenkning og forskjellsfelleskap på bygda. Notat om inkludering av innbyggere med innvandrerbakgrunn i Distrikts-Norge. Marit Aure, [Norges arktiske universitet, UiT \(2023\)](#)

Notat til Distriktsenteret november 2023. Marianne Tønnesen, NIBR/Oslo Met (2023) [NIBR/Oslo Met ved Marianne Tønnesen](#)

Innvandring og inkludering i distrikts-Norge. Kunnskapsstatus og -behov. Johan Fredrik Rye, NTNU (2023) [NTNU ved Johan Fredrik Rye](#)

Oppsummering av utvalgte forskningsprosjekter om innvandreres deltakelse i sivilsamfunnet. Hvordan er denne kunnskapen relevant i et distriktperspektiv? Astrid Espegren, NORCE Research Center (2023)
[NORCE ved Astrid Espegren](#)

Problemstillinger og kunnskapsbehov knyttet til innvandrere som ressurs i distriktene

Marit Aure, UiT (2023) viser i sitt notat til at mye etablert kunnskap fortsatt er aktuell og at kunnskap fra urbane områder også kan være relevant for distriktsområder.. Kunnskap fra urbane områder kan også være relevant for rurale områder. Mye forskningsbasert kunnskap er ikke formidlet, tilrettelagt for bruk eller tatt i bruk. Kunnskapen kan brukes til analyse og politikk, for ulike sektorer og ulike felt. Samtidig peker Aure på at etablerte teorier trenger nye perspektiver; kritisk integreringsforskning og forskjells felleskap basert på medvirkning og deltakende forskning. Mye av forskningen har dreid seg om hva innvandrere må gjøre som enkeltindivid for å integrere seg. Aure viser til at forskningen må se på det relasjonelle og gjensidige ved prosessen og se på hvordan vi skal leve med forskjeller og hvordan integrerende møter kan oppstå. Det er også behov for kunnskap om hvordan mangfoldstenkning kan komme til uttrykk i ulike sektorer. Medvirkning i prosessene, tema og teoretiske perspektiver må etableres, og dette må innbefatte stor grad av «medforskning» også fra unge med innvandrerbakgrunn.

Astrid Espegren, Norce (2023) viser i sitt notat til at det trenges større bevissthet rundt rekruttering av innvandrere både til deltakelse i frivilligheten og inn i verv og roller i organisasjoner. I distriktskommuner vet vi for lite om hvordan innvandrere organiserer seg og hvordan det kan skapes kontaktflater med innvandrere for å mobilisere til frivillig deltakelse. Kan kommuner, sentrale ledd i organisasjoner og regioner samarbeide for å få bedre kompetanse om mobilisering spør Espegren. Kan digitale møter og hjelpemidler benyttes mer i distriktskommuner for å finne gode rollemodeller og for å dele kunnskap med frivillige andre steder i landet? Kan innvandrere dra fordel av at det i distriktskommuner ofte er tettere kontaktnett som kan brukes for å bygge ned barrierer?

Ragna Lillevik, FAFO (2023) skriver (upublisert notat) at det trengs mer kunnskap om:

- Hva hindrer eller muliggjør treffsikker bosetting med tanke på utdannings- og arbeidsmuligheter?
- Hvilken type tilrettelegging bidrar til å gi flyktninger i distriktet (over og under 25) tilgang til formell utdanning?
- Hva hindrer eller muliggjør en stabil tilknytning til arbeidslivet for flyktninger i distriktet?
- Hvordan opplever nyankomne flyktninger selv at bosetting i distriktet muliggjør deres ønsker og ambisjoner?

Anne Mette Ødegård, FAFO (2023) skriver (upublisert notat) at det trengs mer kunnskap om hvordan håndtere arbeidskraft som kan skyves ut og inn ved behov? Er det bare arbeidslivet som skal være arena for integrering, eller bør det offentlige komme sterkere på banen for å håndtere arbeidsinnvandring som noe mer enn midlertidig og mobile ressurser?

Johan Fredrik Rye, NTNU (2023) sammenstiller i sitt notat viktige bidrag fra nyere forskning om innvandring og inkludering i et distriktperspektiv. Han diskuterer innvandringens betydning for arbeidsliv, folketall og allmenn samfunnsutvikling i distriktskommuner, med særlig vekt på arbeidsinnvandring. Rye viser blant annet til forskning på arbeidsinnvandrere og rurale endringer. Rye mener at det bør forskes mer på hvilke oppfatninger folk i distriktene har av arbeidsinnvandrere?

Rye mener vi trenger mer stedssensitive analyser for å forstå det «nye» norske innvandrings-samfunnet. Det er i tillegg behov for å forske på inkluderingsarbeid i distriktene, fra et innvandrerperspektiv. Lokale samfunnseliter rapporterer i enkelte tilfeller at de lykkes med inkluderingsarbeidet, selv om bildet er annerledes når innvandrere selv blir spurt. Rye peker også på at vi trenger mer forsknings- og kunnskapsutvikling knyttet til:

- Innvandrere i distrikts-arbeidsmarkedene. Det er behov for bedre kunnskap om hva som er konsekvensene av arbeidsinnvandrerenes posisjon i den rurale sosioøkonomiske samfunnsstrukturen. Videre hvordan deres posisjon påvirker premisene for gode inkluderingsstrategier. Dette kan gi viktige innspill til arbeidet med å rekruttere/beholde den utenlandske arbeidskraften.
- Demografiske distrikts-trender. Det er ikke gjennomført mer omfattende kvantitative studier som analyserer distrikts-innvandring og hvordan ulike bygde- og kystsamfunn påvirkes.
 - Arbeidsmarkedsforskning. Relasjonen mellom distriktsnæringenes utvikling og innvandringsmønstre. Hvordan påvirker mer globaliserte og mangfoldige arbeidsmarkeder lønns- og arbeidsforhold, og andre levekårsindikatorer?
 - Flytteforskning. Hvordan er, og hva påvirker, arbeidsinnvandrerenes innenlandske sekundærflyttinger?
 - Boligforskning. Rurale områder skiller seg fra urbane områder.

Marianne Tønnessen, NIBR/Oslo Met (2023) peker i sitt notat på at arbeidsinnvandrere er annerledes enn andre innvandrere. De er den numerisk største innvandergruppen i landet. De har i utgangspunktet lønnsarbeid, som er den sentrale inkluderingsvariabelen. De kommer i hovedsak fra sentral- og østeuropeiske EU/EØS-land. Arbeidsinnvandrere er del av det samme europeiske politisk-kulturelle fellesskapet. De bor både «her» og «der» og er mer temporære. Sentral politikutforming skiller mellom arbeidsinnvandrere og andre grupper innvandrere (språkopplering, inkluderingsprogrammet). Arbeidsinnvandreneres livs- og levekår er i stor grad formet av forhold på arbeidsmarkedet. Gjennomgående trekk er at de har relativt fattigslige lønns- og arbeidsvilkår.

Tønnessen peker på følgende kunnskapsbehov:

- Oversikt over hvilke strategier som finnes for (distrikts-) kommuner som vil holde på eller tiltrekke seg innvandrere og hva som er fordeler og ulemper ved de ulike strategiene.
- Hva kjennetegner distriktskommunene der flyktingene lykkes med å komme i jobb?
- Hvor godt rustet er distriktskommuner til å ta vare på eldre innvandrere? Siden innvandrere også blir eldre; i hvor stor grad er de egentlig «løsning» på aldersutfordringene i distriktene?
- Hva er distriktskommunenes kompetansebehov nå og i framtiden? Hvordan kan distriktskommunene bruke ulike kilder for å skaffe seg kompetanse innen områder som utdanning, innvandring, læring i arbeidslivet, samt å mobilisere folk som for tiden ikke bruker utdanningen sin?
- Er det et potensiale for distriktene blant de mobile storby-innvandrerne?

Utfordringer/problemstillinger knyttet til unge med innvandrerbakgrunn og deres fremtidsutsikter

Espegren mener at vi generelt har for lite kunnskap om hvordan organisasjoner og kommuner kan jobbe sammen om inkludering av innvandrere og barn av innvandrere. Hun mener også at det er kunnskapshull knyttet til hvordan innvandrereforeldre opplever møtet med den «organiserte norske barndommen».

Lillevik viser til endring i integreringsloven i 2021 som gir flere unge under 25 år rett til å ta videregående opplæring som en del av introduksjonsordningen. Tilgangen på videregående opplæring vil kunne ha betydning for om nyankomne innvandrere kan fortsette å bo i distriktene.

Fylkeskommunen har ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for deltakerne i introduksjonsprogrammet som tar videregående på fulltid. Loven er fortsatt ganske ny, og det er foreløpig ingen økning i andelen som har å fullføre videregående opplæring som slutt mål for sitt introduksjonsprogram. Det er også store regionale forskjeller; fra 50 prosent i Oslo, til 20 prosent i Trøndelag. Dette kan delvis skyldes ulik praksis, som hva som kreves av dokumentasjon og kompetanse for at det er sannsynlig at deltakerne har fullført grunnskole. Tilgang på videregående opplæring påvirker også. Flyktninger som blir bosatt i kommuner uten forberedende kurs eller lang vei til videregående skoler kan måtte ta hele eller deler av introduksjonsprogrammet i regi av den lokale voksenopplæringen, selv om de har ungdomsrett til videregående opplæring.

Rye (2023) mener den rurale samfunnskonteksten gir andre oppvekstbetingelser enn mer urbane omgivelser. Det er derfor problematisk at forskning på unge innvandrere i distriktskommunene og deres deltakelse i lokalsamfunnenes forskjellige arenaer, er så godt som fraværende. To aktuelle innfallsvinkler:

- Innenlandsk flytting. Det mangler gode analyser av innvandrerdoms innenlandske flyttemønstre, selv om det er en hypotese om at de kan være mer urban-orienterte enn andre.
- Sosial mobilitet. Ingen norske studier utforsker eventuelle forskjeller mellom rurale/urbane oppvekstrammer.

De fleste barna/ungdommene/unge voksne i Norge bor i sentrale strøk. Særlig personer som er født i Norge med en eller to innvandrerforeldre, bor sentralt – gjerne i Osloområdet. Barn og unge som er innvandrere flytter mer enn jevnaldrende i majoritetsbefolkningen. Barn og unge i sentralitet 5 og 6 som er innvandrere eller som har to foreldre som er innvandrere, flytter oftere enn andre unge – både innad i Norge og til utlandet. De med røtter i andre EU/EØS-land flytter hyppigst til utlandet, mens de med røtter utenfra EU/EØS oftere flytter til andre deler av Norge. Tønnessen (2023) mener det ville vært interessant å sett nærmere på hvordan livet i distriktene er for barn og unge med innvandrerbakgrunn?

Diskusjoner og refleksjoner fra gruppene

Hva har jeg selv kunnskap om/erfaring med som er relevant for inkludering av innvandrere i distriktene?

- Hva skal til for at innvandrere bli boende (myke faktorer).
- Vi vet mye om utfordringene, mindre om løsningene som treffer.
- Rask overgang til arbeid kan også være utfordrende, mht. å få brukt kompetansen sin.
- I frivilligheten må flere inviteres inn og få vise hva de kan, men det er utfordringer knyttet til digitalt utenforskap og hvem som har makt i organisasjoner
- Sårbare kommuner som tar imot sårbare flyktninger, er utfordrende når kommunene ikke har de ressurser som trengs.
- Forskjell på flytninger og arbeidsinnvandrere. Noen arbeidsinnvandrere er ikke interessert i å bli. Spørsmålet er om vi skal vi rette innsatsen mot de grupper som har størst potensiale for å bli?
- Identifisere hvilke muligheter som finnes lokalt og bruke begrepet «nye borgere» istedenfor innvandrere (Danmark)? Forskningen bør være tettere på prosesser i kommunene.
- Aktualitetstenkningen innenfor feltet er uheldig. Handler om å våge å formulere mer overordnede problemstillinger som ikke er så situasjonsbetinget.

- IMDi har det nasjonale overblikket, men trenger hjelp til å skreddersy løsninger. For eksempel hvordan kvalifiseringsmidlene skal brukes godt. IMDi kan bidra med regionalt og lokalt tilpasset statistikk, som et bidrag til fylkeskommunenes og kommunens arbeid med integrering.
- AiD har rammeavtale med SSB som har mye statistikk. Det er for det meste gjort kvantitative undersøkelser, men det er også eksempler på kvalitative oppdrag.
- Vi vet mye om arbeidsinnvandrere.
- Det finnes mye registerdata om innvandrere generelt.
- Vi vet at arbeidsinnvandrere ofte flytter til utlandet. De forholder seg ikke nødvendigvis til andre deler av Norge. Det kunne vært interessant å se på om det er mulig å få arbeidsinnvandrere til å se muligheter i andre deler av landet?
- Være oppmerksom på å dra fordeler av at det er kortere avstander (tettere bånd/smådriftsfordeler) mellom folk i distriktskommuner.
- Viktig å stille spørsmål ved om innvandrere får bidra med mer enn arbeidskraft, og er arbeidsgivere og kommuner egentlig interessert i hva innvandrere kan?
- Viktig å stille spørsmål ved hva som er nytt og gjør at vi trenger ny kunnskap?
- Nyttig at ulike perspektiver kommer fram i et slikt arbeidsverksted. Det er blindsoner i ulike perspektiver og nyttig med ulike perspektiver.
- Stiller spørsmål ved om *Blir bli-faktorer* vektlagt ved bosetting av flyktninger. Viktig å se mer på møter mellom folk i inkluderingsarbeidet.
- Innvandrere er som oss andre. De som trives i arbeid og lokalsamfunn blir boende. Viktig å jobbe med holdningsskapende arbeid.

Fylkeskommunens rolle

Regionreformen førte til at fylkeskommunene fikk [større ansvar](#) på integreringsområdet. Det gjelder særlig kvalifisering av flyktninger og andre innvandrere slik at deres kompetanse svarer til behovene i arbeidsmarkedet. Den nye integreringsloven fra 2021 legger stor vekt på formell kvalifisering. Ett viktig poeng her er å legge til rette for gjennomføring av videregående opplæring innenfor rammene av introduksjonsprogrammet og særlig i fag- og yrkesopplæring. I rollen som regional samfunnsutvikler kan fylkeskommunene være en støtte for kommunene i deres inkluderingsarbeid.

- Fylkeskommunen må mer på banen og reflektere mer over sitt ansvar/rolle på inkluderingsfeltet.
- Fylkeskommunen kan bidra med fagkunnskap og prosesskompetanse for å hjelpe kommunene.
- Fylkeskommuner ønsker å jobbe aktivt med integrering. Arbeidsfeltet trenger skreddersøm og tilpasning til lokale og regionale forhold.
- Arbeidet på inkluderingsarbeidet i Telemark fokuserer på tre elementer: Kvalifisering, integrering og holdningsskapende arbeid. Fylkeskommunene har regional kunnskap, og har en viktig koordineringsrolle.
- Det trengs kunnskapsgrunnlag om utfordringer på dette feltet i Finnmark og få det opp på den politiske dagsorden. Behov for å rette oppmerksomheten på innvandrere som en ressurs. Arbeidet med bygdeveksttaler er en viktig arena for å arbeide med dette temaet.
- Behov for at fylkeskommune jobber mer på tvers og er mindre sektorisert på dette teamet.

Hva har vi ikke kunnskap/erfaring om, som vi gjerne skulle visst?

Det er behov for litteraturgjennomgang og å oppsummere kunnskap

- Det er behov for mer forskning. Samtidig foreligger det mye forskning som også er relevant. Kanskje er det behov for å gjøre en grundig forsknings- og litteraturgjennomgang som er spesielt relevant for distriktperspektivet. Det kan også være aktuelt å se på internasjonalt forskningsarbeid.
- En av fylkeskommunene etterspør mer kunnskap på innvandrere i distriktene. Finnes det allerede, eller må det gjøres en kunnskapsinnhenting?
- Oppsummere eksisterende kunnskap, det som er særlig relevant for distriktskommunene.
- Finne ut hvilke områder det bør bestilles litteraturgjennomgang på. Eksempel: Ildsjelens rolle; hvordan oppleves hverdagen for innvandrere som jobber “på gulvet”? Hvordan er samarbeidet mellom lokale aktører som møter innvandrere i jobb og dagligliv?
- Forskningsartikler bør oppsummeres og gjøres mer tilgjengelig.

Det er behov for å oversette forskning til praksis og politikk. Å ta i bruk eksisterende kunnskap slik at den kommer til praktisk nytte.

- Det er manglende implementering av allerede eksisterende kunnskap. Det må brukes mer penger på evaluering av prosjekter, samt å kombinere kvalitative og kvantitative studier.
- Syntetiser kunnskapen vi allerede har, og beskrive hvordan funn derfra kan iverksettes. Mange funn går igjen, men det finnes kunnskapshull. Det trengs noe mellom tipsliste og forskning. Forskningen blir gjerne for akademisk og “10 punkts lister” blir for enkel. All kunnskapen kan ikke oversettes til best practice. Hvordan kan vi omsette eksisterende kunnskap til praktisk nytte for de som jobber med inkludering lokalt? Hvordan vi kan få til inkludering med mindre ressurser enn i dag?
- Bør vi istedenfor å lyse ut ny forskning, heller finne ut hvilke tiltak som bør testes ut basert på kunnskapsgrunnlaget vi allerede har? Eksempel: Teste ut tiltak basert på Kompetansepiloten.
- Oversette forskning til praksis og til politikk
- Samle og identifisere gode praksiser. Ikke bare beskrive hva som blir gjort, men identifisere hvilke mekanismer som trer inn når ting fungerer godt. Det vil gjøre det lettere for andre å lære.
- Trenger mer best-practice på rekruttering.
- Vi har nok med planer, vi trenger mer praksis.
- Vi må bruke kunnskapen, prate mindre og gjøre mer.
- Viktig med gode møteplasser mellom forskningsfeltet og praksisfeltet.
- Må lage tydelige linjer/koplinger mellom kunnskap (kunnskapsgrunnlag) vi har og til kommunenes praksis.
- Kunnskapen må omsettes til praktiske tiltak som testes ut i distriktskommuner, gjerne med følgeforskning.

Behov for erfaringsdeling og måter å arbeide på

- Hva kan kommunene gjøre? Ett eksempel: Når det bor folk med flere nasjonaliteter i kommunen kan kommunestyrepapirer og viktig informasjon gis på flere språk?
- Behov for mer kunnskap om distriktskommuners strategier overfor arbeidsinnvandrere. Eksempel: Er det en mulighet å innføre nordsjøturnus? Hvordan kan det innrettes, og hva er fordeler og ulemper?
- Hva gjør arbeidsgivere for å rekruttere og gi opplæring på arbeidsplassen?

Behov for mer forskning. Oppsummert tema som nevnes:

- Innvandringsfeltet er i stadig utvikling, og det er behov for **ny kunnskap fortløpende**.

- Trenger vi likevel mer forskning fra distriktene på **hva som skjer når det kommer så mange flyktninger på kort tid**: Hvordan inkludere og få folk i arbeid?
- Vi vet lite om **helsestatusen i flyktningebefolkningen**.
- Vi trenger mer **kunnskap om hva som fungerer. Kan vi for eksempel lære mer av erfaringer fra Nord-Sverige?**
- **Innvandrerens betydning for næringsutvikling må få større plass**. Forskere som er gode på integrering kjenner ikke næringslivet og arbeidsmarkedet innvandrere er i godt nok.
- **Bolig og distrikts-boligmarkedet**. Hvor mange innvandrere er inne i boligmarkedet? Er det høyere leietakerandel blant innvandrere? Er det mulig å bruke registerdata for å finne ut hvor mange innvandrere som leier bolig? Hva er alternative boligløsninger for de som er utenfor boligmarkedet?
- **Sosial integrering i lokalsamfunnet og 24 timers menneske**. Arbeid er bare første steg i trappen for å få folk til å trives og bli.
- **Hva legger vi i innvandrere som ressurs?** Samfunnets behov eller individets behov? Knyttes det opp til demografiske utfordringer og flere eldre? Behov for arbeidskraft innenfor pleie og omsorg og produksjonsyrker?
- **Mer kunnskap om tredjelands-arbeidsinnvandrere**. Jf. At det er sannsynlig at det vil komme flere.
- Mer kunnskap om **hvordan steder endrer seg med innvandring**.
- **Arbeidsinnvandrere som kommer i sesongene**.
- Det mangler **kvalitativ forskning på arbeidsinnvandrere**.
- Norge og Sverige har ulike strategier. Hadde vært interessant med **komparativ studie mellom Norge og Sverige?**
- **Hva er bakgrunnen for at arbeidsinnvandrere som ønsker å dra til Norge?** For enkelte er det god lønn. Hvilke andre logikker ligger til grunn?
- **Vi har lite kunnskap om barn av arbeidsinnvandrere**.

Indikatorer på integrering. Mangler vi gode mål på integrasjon?

- Behov for gode indikatorer på inkludering.
- Hva slags mål setter vi på integrasjon? Hvilke indikatorer brukes, og er arbeid den viktigste?
- Når vet vi når kommuner har lyktes med integrering? Hva er de gode indikatorene? Jf. Også IMDi sine indikatorer.

Medforskning. Snakke med og ikke om.

- Nødvendig med innvandrernes egne perspektiver og kunnskap.
- Behov for kvalitative nedena-og-opp studier. Samtidig trenger vi å forstå trender, som vi kan bruke registerdata til.
- Medvirkning i å utvikle forskningsprosjekt. Innvandrere må dog ikke være «gallionsfigurer» inn i medvirkning. Kan ta lang tid før deltakere er trygg nok på å gi innspill.

By-Bygd dimensjonen. Når er sentralitet relevant?

- Mye kunnskap som er allmenn og som kan overføres mellom by og bygd. Sivilsamfunnsstudie er relevant både bygd og by. Hva er annerledes i distrikt? Viktig å ikke lage ren distrikts forskning. Hva er særskilt med sivilsamfunn i distriktene? Eksempel kan være nødvendigheten av å kjøre for å delta på sosiale aktiviteter.

- Er det forskjeller på integrering/inkludering i by og bygd? Ulikheter i fremmedfrykt? Hva skjer når arbeidsinnvandrere blir usynlige, f.eks. i landbruket?
- Hvordan bruke kunnskapen vi har (nasjonalt) ute i distriktene? Eksempel innenfor boligmarked og skole/utdanning.

Mer kunnskap om fylkeskommunens arbeid/rolle

- Fylkeskommunene som regional oversetter. Fylkeskommunene får kunnskap fra kommunene som de kan bringe videre som grunnlag for nasjonal politikk. Koble lokal kunnskap og nasjonal kunnskap. Den nasjonale politikken må være begrunnet i forskning og erfaringer/kunnskap fra kommune/regionene.
- Fylkeskommunen er en viktig koblingsboks. Behov for en analyse av fylkeskommunene sine ressurser og hvordan de utøver sine oppgaver.

Hvordan kan vi få bedre match mellom utdanning og bosettingskommune? IMDI trenger regional kunnskap for å lage gode koblinger mellom kommuner og flyktninger. Ikke bare vurdere hvor det er bolig. Eksempel: Bli rurale innbyggere fra Ukraina plassert i distriktene? Er det kapasitet til å matche folk med «riktig» sted?

Kan kommuner og fylkeskommuner gjøre mer for at innvandrere skal få godkjent sin utdanning? Utforske mulighetsrommet. Kan kommune og fylkeskommune presse mer på og legge til rette for å få godkjent utdanning. Spesielt aktuelt innenfor fiske, verft og, landbruk. Kan arbeidsgivere og det offentlige i distriktene satse slik at ufaglærte i større grad får godkjenning som fagarbeidere? I dag tar det lang tid å få godkjent utdanningen sin gjennom NOKUT systemet. Dersom vertskommunen er interessert i at folk skal bli boende bør det legges til rette for å ta fagbrev etter 5 års praksis.

Arbeidsverkstedet viser behovet for samarbeid. Det er behov for kunnskap om hvordan fylkeskommune, NAV, opplæringskontor og andre aktører som møter innvandrerne i det daglige samarbeider med hverandre. Kan ulike måter å organisere og samarbeide på, gi ulike resultater?

Vedlegg

Vedlegg 1: Bakgrunnsnotat

Bakgrunnsnotat:

Arbeidsverksted om inkludering av innbyggere med innvandrerbakgrunn i Distrikts-Norge. Oppdatering og videreutvikling av kunnskap

Distriktssenteret, 15. september 2023

Distriktssenteret inviterer til arbeidsverksted i Oslo, 2. november 2023. Det blir deltakere fra flere forsknings- og kunnskapsmiljø, noen fylkeskommuner og departement m.fl.

Ønsket resultat av verkstedet er at vi har fått presentert ny og relevant kunnskap om inkludering av innvandrere, og at den sees i lys av distriktenes utfordringer og muligheter. I verkstedet vil vi diskutere kunnskapen som blir presentert, kunnskapsbehov og aktuelle problemstillinger for videre kunnskapsutvikling. Resultatet kan brukes til å utforme prosjektbeskrivelse for utlysning av FoU prosjekt om innvandrere i distriktene. Det er ikke avklart om/når eventuell bestilling kommer.

Med innvandrerbakgrunn menes her arbeidsinnvandrere, flyktninger og familieinnvandrere til disse. Barn og unge med innvandrerbakgrunn kan være innvandret selv eller født i Norge med to innvandrerforeldre (jf. SSB definisjon).

Et utvalg forskningsmiljø inviteres til å lage et kort notat og innlegg til verkstedet. Spørsmålene de blir bedt om å ta utgangspunkt i:

- Presenter forskning du/dere har gjort. Du kan ta med relevant forskning fra din institusjon, i tillegg til det du har bidratt til selv. Hvordan er kunnskapen relevant i et distriktsperspektiv?
- Reflekter over hva kunnskapen betyr for muligheten til å opprettholde bosetting, verdiskaping og samfunnsutvikling.
- Peke på problemstillinger og kunnskapsbehov knyttet til innvandrere som ressurs i distriktene.
- Reflekter rundt utfordringer/problemstillinger knyttet til unge med innvandrerbakgrunn og deres fremtidsutsikter (utdanning, bostedspreferanser, flyttemønster osv.).

Bakteppe

Distriktssenteret sin forskningsbaserte kunnskap om inkludering og tilflytting har ikke blitt oppdatert på mange år. For at kunnskapen vi har fortsatt skal være aktuell og relevant er det behov for oppdatering og videreutvikling. I forkant av utlysning av et eventuelt nytt FoU oppdrag ønsker vi dialog og innspill fra ulike aktører. Det er mange miljøer som forsker på integrering og inkludering av innvandrere, men svært få bringer inn betydningen av innvandrere for utvikling av distriktene. Her vil Distriktssenteret bidra og ta en rolle, sammen med flere.

Den kritiske mangelen på folk og arbeidskraft i mange regioner og distriktskommuner gjør det ekstra viktig å rette oppmerksomheten på hva som skal til for at flere innvandrere (uansett bakgrunn) får brukt sine ressurser og velger å bli boende. Unge med innvandrerbakgrunn utgjør for eksempel en stadig større del av ungdomsgruppa i mange kommuner. Vi ønsker i det videre arbeidet å utforske fremtidsutsikter, bo- og flyttemønster mv. blant unge med innvandrerbakgrunn.

Det er behov for å oppdatere kunnskapen om innvandrere i distriktene, hvordan de påvirker samfunnsutviklingen og hvordan forhold ved lokalsamfunnet påvirker inkluderingen og motivasjonen til å bli. I en situasjon der oppmerksomheten ofte dreier seg om bosetting av flyktninger er det ekstra viktig å fortsatt ha spesielt søkelys på arbeidsinnvandrere og deres familier.

Den store demografiutfordringen

Mange distriktskommuner går en usikker framtid i møte. Aldrende befolkning og unge som flytter i forbindelse med utdanning og karriere, gjør det stadig viktigere å ta vare på innvandrere og andre tilflyttere. Som det pekes på i Distriktsmeldingen¹ er det innvandrere som sørger for at folketallet opprettholdes i mange fylker. Uten innvandring ville folketallet gått ned i kommuner med sentralitet 4,5 og 6. Når Distriktsenteret møter politiske og administrative ledere i distriktskommuner, hører vi ofte om rekrutteringsutfordringer. Vi hører sjelden at innsats for å beholde innvandrere er høyest på dagsorden, selv om det er de som i realiteten sørger for å opprettholde bosetting og verdiskaping. Distriktsenteret mener også at regionale og nasjonale satsinger om nærings- og samfunnsutvikling i for liten grad anerkjenner arbeidsinnvandreres og andre innvandrere sin betydning.

Fylkeskommunenes forsterka rolle på inkluderingsfeltet

Kommunene mangler ofte et langsiktig perspektiv på integrering (Båtevik, et al., 2019). Distriktsenteret mener det samme gjelder på regionalt nivå, og at fylkeskommunene bør utarbeide mer langsiktige strategier for integrering og inkludering av innvandrere. Strategiene bør nedfelles i fylkeskommunale planer.

Fylkeskommunene kan ta en forsterka og koordinerende rolle for oppfølging og støtte til de minste distriktskommunene. Disse kommunene har gjerne stor mangel på kapasitet, og har for eksempel vanskelig for å komme i posisjon til å søke om prosjektmidler. Vi ser nå eksempel på at fylkeskommuner tar initiativ til egne distriktssatsinger slik Trøndelag har gjort². Vi ser derimot lite av innvandrerperspektivet i disse satsingene. Fylkeskommunene kan også ha ledelse på prosjekter som berører flere kommuner, eks. innenfor en arbeidsmarkedsregion.

Som Arbeidsinnvandrerrutvalget peker på er inkludering av arbeidsinnvandrere en samfunnsutfordring på tvers av kommunegrenser, forvaltningsnivå og departementer. Regionalt bør fylkeskommunene ta en større rolle for å koordinere dette området som er vedtatt i regionreformen og som gir fylkeskommunene større ansvar på feltet.

Behov for ny kunnskap

Distriktsenteret støtter Arbeidsinnvandrerrutvalgets forslag om å etablere et mer solid kunnskapsgrunnlag om arbeidsinnvandrere i Norge. Vi mener det bør handle om regionale forskjeller og distriktsperspektivet i dette. Samtidig mener vi at kunnskapsutviklingen må omhandle innvandrere generelt.

Vi tror ikke mangel på kunnskap alene er årsaken til manglende anerkjennelse og innsats som virker, men at oppdatert kunnskap om innvandrere i distriktene er viktig både for oppmerksomheten og for å iverksette tiltak som virker. Sett i lys av målsettingen i Distriktsmeldingen om å øke folketallet i norske distriktskommuner, mener vi kunnskap om, og politikk som støtter arbeidet med å rekruttere og inkludere innvandrere i distriktene bør prioriteres. *Spørsmålet er hva som er de riktige tiltakene og hvilken kunnskap som må på plass for å kunne iverksette tiltak som virker. Hva er politikken som kan bidra til den positive utviklingen som regjeringen (og kommunene) ønsker?* Distriktsenteret sine bli-faktorer³ og tidligere FoU

arbeid (se liste nederst i dokumentet) er kilde til kunnskap, men vi tror at kunnskapen må oppdateres og det trengs mer.

Rapporter/hefter basert på tidligere FoU prosjekter i Distriktssenteret som handler om innvandrere i Distrikts-Norge

- [Populærversjon av NIBR rapport: «Derfor blir vi her» - innvandrere i Distrikts-Norge. \(2012\).](#)
- [Drømmen om å bli flere. Læringshefte om tilflyttingsarbeid. \(2013\)](#)
- [Innvandrere og sysselsetting i et regionalt perspektiv. En kunnskapsoppsummering. NIBR \(2015\)](#)
- [Sysselsetting av innvandrere – regionale muligheter og barrierer for inkludering. NIBR \(2015\)](#)
- [Kommunalt tilflyttings- og inkluderingsarbeid. Kartlegging av bruk av kunnskap fra Distriktssenteret og eksempler på nyskapende arbeid. Uni Research Rokkansenteret \(2016\)](#)
- [Fylkeskommunenes arbeid med inkludering av innvandrere. Distriktssenteret \(2016\).](#)
- [Livskraftige lokalsamfunn – tilfeldig og planlagt? \(2018, s. 22-31\).](#)
- [Temahefte: Innvandring, inkludering, sysselsetting og lokal utvikling. Distriktssenteret \(2019\)](#)
- [Tilflyttings- og rekrutteringsarbeid i distriktene – en oppsummering av kunnskap. Distriktssenteret \(2020\)](#)

Annet bakgrunnsmateriale:

- [NOU 2022: 18. Mellom mobilitet og migrasjon — Arbeidsinnvandreres integrering i norsk arbeids- og samfunnsliv.](#)
- [Høringsinnspill](#) og [kronikk fra Distriktssenteret](#) i tilknytning til NOU om arbeidsinnvandring.
- [Temaområdet Inkludering på nettsida til Distriktssenteret.](#)